

JURAJ JURAJEVIČ:

Iz bajne dežele.

5. KAČE ZELENKE.

a Koroškem je gora Dobrač. Pod to goro je velika vas, a okrog vasi in še daleč naokolo so bivale svoj čas, kakor pravijo, zelene kače ali kače zelenke. V malo letih so se bile kače zelenke silno zaredile; bilo jih je neki toliko, da jih je bilo povsod vse polno. Povzročale so ljudem velike preglavice. Kdor je odšel na polje, ni bil varen pred njimi.

Celo tako predrzne so bile, da so čakale sredi ceste na mimo idoče ter jih pri belem dnevu napadale. Ako je hitel otrok po poti in so ga opazile, je bil izgubljen; vrgle so se nanj in ga obdelale dodobra. Ko so pasli pastirji na pašnikih svoje črede, so se nenadoma pojavile med njimi kače zelenke ter opikale pastirje in živino. A kogar so opikale, ta je moral v strašnih mukah umreti. Tako je veliko ljudi in živali izgubilo življenje. To se ve, da so jih pokončavali, kolikor so jih mogli. Nastavljali so jim pasti, otrovano mleko, jim metali zastrupljeno meso, posamezne lovili v precepe ter jih pobijali, a bolj ko so jih zatirali, več jih je bilo; na noben način se jih niso mogli rešiti, nihče jih ni mogel spraviti s sveta. Zategadelj so bili ljudje prestrašeni. Otroci si naposled še iz hiš niso več upali.

V teh težavah in nadlogah so se vaščani večkrat zbirali k posvetovanju pri podobi Marije Pomagaj ob cesti pred vasjo. Tega svetega kraja so se kače zelenke iz neznanega vzroka izogibale. Prestrašeni so zbrani vaščani ob takih sestankih, kako bi zatrli silno kačjo nadlogo; ugibali so to in ono, pa nič pravega niso mogli ugeniti.

Neke nedelje popoldne so bili tudi zbrani na posvetovanju. Kar pride neznan mož mimo; namerjal je iti skozi vas na goro Dobrač. Mož obstoji in vpraša: »Ali drži ta pot na Dobrač?« Zborovalci mu odgovore: »Drži! Prava je ta pot na goro Dobrač. Toda opominjamo vas in svarimo, nikar ne hodite dalje; vi ne veste, vse polno kač zelenk je tod, napadle vas bodo in opikale do mrtvega.«

»Jaz se kar nič ne bojim kač zelenk,« je dejal nato neznan mož samozavestno. Ni bil videti močan in silen, toda pogum in neustrašenost sta mu sevala z obraza. Še jim reče: »Kar nič se ne bojim kač zelenk, pa še prav zares da ne!« Te besede, izgovorjene s tako močanstvo in odločnostjo, so bodrilno vplivale na plaha srca zbranih vaščanov, ki so se jeli spogledovati in si šepetati med seboj: »Morda pa res nima ta tujec strahu pred kačami zelenkami.« Zdaj zatrdi neznanec še enkrat odločno: »Nič, kar nič se ne bojim kač zelenk!«

Potlej pa vpraša: »Kaj pa imate, da ste zbrani tukaj? Kaj pa je, da ste zbegani in preplašeni?« — Pojasnijo mu vse natanko o silni nadlogi, ki tare ljudi in živali v tej vasi in daleč naokolo. »Pa ne moremo jih pregnati, ne moremo se odkrižati te kačje zalege,« so tožili na posled obupno kar vsi vprek. »Jaz jih strem, ne bojim se jih!« je dejal nato neznanec s tako samozavestjo, da so nepričakovano dobili zborovalci vero v njegovo moč in gledali nanj kakor v rešenika.

»Lahko mi je uničiti kače zelenke, težko, skoro nemogoče kačo glavačo, kraljico zelenih kač,« je pripomnil sedaj neznani mož ter se obrnil proti gori Dobraču, rekoč: »Na Dobraču vidimo sneg — to pa ni sneg, kakor se vam zdi, ampak to je bela kača glavača. Ali ste že videli belo kačo glavačo?«

»Ne, bele kače glavače pa še nismo videli,« se je glasil odgovor.

»Bela kača glavača je kraljica vseh kač zelenk in gospodarica kačje zalege,« je povedal neznanec ter iznova vprašal: »Ali ste že videli belo kačo glavačo vrhu Dobrača?«

Niso vedeli doslej, da je vrhu Dobrača bela kača glavača. Zmeraj so mislili, da je to sneg. »Ne, še nikoli nismo videli bele kače glavače vrhu Dobrača,« so odgovorili. Neznanec jim pokaže s prstom na vrh gore Dobrač, kjer je ležala v klobčič zvita velikanska bela kača glavača: »Poglejte še enkrat vrh Dobrača! Tam ždi bela kača glavača. Ali jo vidite?«

»Kje? Saj ni res! Sneg je,« so trdili vaščani.

»O ne, le dobro pogledjte pa jo boste opazili. V klobčič je zvita, glavo suče, z repom miga.«

Gledali so, niso videli bele kače glavače, ki bi z glavo majala in z repom mahljala. Še so gledali na Dobrač, dolgo so gledali, a na gori so videli sam sneg. A ni bilo tako. Kmalu zapazijo, da se je tisto belo zganilo in jelo z repom otepati in opletati ter z glavo migati. Silno se prestrašijo.

»Nič se ne bojte!« jih miri neznanec. »Dokler leži bela kača glavača na gori, je dobro, zakaj takrat je čas udariti po kačah zelenkah in jih iztrebiti in rešiti vas in vso okolico kačje nadloge. Pa to je treba storiti takoj, dokler ne opazi glavača mene in ne prepreči tako naše nakane.«

»Ali je ta neznanec čudodelnik?« so si govorili zbrani vaščani med seboj in uprli oči vanj ter zaupali v njegovo besedo. Ta jim reče: »Tu doli, niže od podobe Marije Pomagaj, odkoder se ne vidi na goro Dobrač, sezidajte 23 črevlje in 7 palcev visok stolp.«

Takoj so šli, se lotili dela in kmalu je bil dozidan na kraju, ki ga je neznanec določil, 23 črevlje in 7 palcev visok stolp. Ko je bil stolp zgrajen, je rekel neznani mož, naj nanosijo drv in slame ter

napravijo okrog stolpa veliko grmado. Šli so hitro na delo; nosili so, vozili, kmalu je bila tudi grmada postavljena. Ko je bilo tudi to narejeno, je vrezal neznanec muževno triletno vrbovo palico, jo obelil od vrha do tal na dva pramena tako, da se je videlo, kakor da bi bila bela kača ovita okrog palice. Ko je bilo to gotovo, je zlezal neznanec v stolp, odtam je dobro videl na vrh Dobrača — bela kača glavača je mirovala, dobro znamenje! — zataknil palico — kačo vrh stolpa, se skobalil na strešno slame stolpa in ukazal: »Zažgite!« Kmetje so tako storili. Kmalu je švignil visok plamen na vse vetrove ter lizal kamenito ozidje stolpa. Možakar je s strehe stolpa pazno motril, kaj se godi okrog njega in pod njim, zlasti pa vrhu Dobrača. Zdajci je trikrat na prste zažvižgal, ostro in rezko, da so se ljudje prijemali za ušesa; nato pa je jel zgibati z rokami, kakor da bi vlekel k sebi napeljane nitke iz vse okolice, pa ni bilo videti nikakih nitk. In glej čudo! Kače zelenke so se kakor na povelje vzdignile iz skrivališč, se kar metale preko cest in jarkov ter drvele kar naravnost proti stolpu. Ko so pridrvele do stolpa, so nekaj časa kakor začarane norele in se premetavale okrog ognja. Plamen je švigal visoko, iskre so frčale in padale daleč naokolo. Kačam zelenkam se je zdel najbrže velikanski ogenj nekaj posebnega, imel je do njih izredno privlačnost, zakaj skakale so kar trumoma v gorečo grmado, jadrno in veselo, kakor žejne žabe v hladno vodico. V ognju pa so se žgale in pekle, da je kar cvrčalo. Vse, od prve do zadnje, so našle smrt v goreči grmadi. Takšen je bil konec kač zelenk. A ko se je to zgodilo, se je nekaj zagibalo vrhu Dobrača. Neznanec je to z bistrim očesom hitro opazil. Streslo ga je po vsem životu in prebledel je kot zid. Hitro je vrgel palico kačo v ogenj, toda plamen se je ni prijel. To je spravilo neznanega moža v silen strah. Hotel se je rešiti s stolpa, ali ogenj je divjal baš najhuje. Doli ni mogel.

Na vrhu Dobrača se je jelo hitreje in hitreje pregibati in premikati. Zdaj je dvignila velikanska bela kača glavača sedmero svojih glav visoko proti nebu, zamahnila krepko z dolgim repom, da je nastal šum in je burja zabrila. Potem se je odvila iz svitka, je švignila z vrha gore in zdrčala kakor blisk naravnost proti stolpu. Ljudstvo se je prekrizavalo in zbežalo na vse vetrove. Neznani mož vrhu stolpa je zdaj vedel, da je izgubljen, zakaj nad kačo glavačo, kraljico kač zelenk in gospodarico vsega kačjega zaroda, ni imel moči. Drugim je pomagal, sebi ni mogel, sebe je pogubil. Omahnil je po strani vrhu stolpa in se krčevito oprijemal ostrešja.

Ko je pridričala bela kača bliže, ni skočila v ogenj kakor kače zelenke, nego je obstala pred stolpom ter s sikajočim glasom pretresljivo kakor ranjena levinja zatulila proti ubogemu možu: »Zakaj si mi to naredil? Zakaj si vse moje služabnice pomoril?«

Nič odgovora ni bilo. Neznanec se je tresel vrhu stolpa ko šiba na vodi. Bela kača glavača je nadaljevala: »Kakor se je zgodilo z mojimi podanicami, tako se naj zgodi tudi s teboj! Kakor si ti vse moje otroke pokončal, tako uničim tudi jaz tebe. Uničil si zarod kač zelenk, poplačati moraš to z življenjem. Tako naj se zgodi: v ognju, ki si ga ukazal zanetiti ti in v katerem so žalostno poginile kače zelenke, boš tudi sam zgorel.«

Zdajci jezno udari velikanska bela kača glavača z repom po stolpu. Stolp se s silnim hruščem in truščem na mah zruši in pokoplje pod gorečimi razvalinami ubogega neznanca. Zadelga ga je ista usoda kakor kače zelenke.

Bela kača glavača se je vrnila nato zopet na vrh Dobrača in se zvila v klobčič. Nič več ni opletala z repom, nič več ni migala z glavo, mirovala je — poginila od žalosti. Vaščani so živeli poslej v miru in zadovoljnosti; za nesrečnim možem rešiteljem pa so močno žalovali.

Ko sta dež in sneg izprala porušeni stolp, so našli med razvalinami nepoškodovano truplo neznančevu. Odmetali so zidovje in prijeli mrtveca, da bi ga položili v pripravljeno rakev. Toda ko so se ga dotaknile njihove roke, se je zdrobil v solnčni prah. Iz tega prahu pa je zletel bel golobček in se dvignil v višave. Ljudstvo je zavpilo: »Svetnik nas je rešil kač zelenk, hvala bodi Bogu!«

Bolnica.

*Sklonili so mehko se k oknu kostanji,
zašepetali sočutno nje sanji:*

*»Ta smeh, poln bridkosti, te grenke solzé —
zakaj je tako žalostno tvoje srce?*

*Na polje, na polje, kjer solnce gori,
kjer radost nebeška vso bol zamoril«*

*Na polje... na polje... Vse kliče, šumi,
vse vabi z rokami prečudežnimi...*

*Zaplakala bolno, pritajeno
je v jutro srebrno, pomlajeno:
Tam zunaj za druge pa rože rastó —
in vigred ne bila bi tudi za njo?...*

Miroslav Kunčič.

